

Dr. Št. Benko:

Nálezy Najv. Správneho Súdu.

Dozorčie právo ministra pre Slovensko nad štátnymi úradmi správnymi na Slovensku. Domovská príslušnosť na základe § 10. XXII. 1886.

Stažovateľ snaží sa ministrovi pre Slovensko uprieť dozorčie právo nad mestskou radou v B. B.

Ovšem dľa §§ 31. a 89. z. čl. XXII. z roku 1886 stoja mestá s regulovaným magistrátom bezprostredne pod dozorom a kontrolou podžupana (župana), ktorý vykonáva nad ich predstavenstvom dozorčie právo v oných vnútorných záležitostiach, v ktorých obec v medziach zákona samostatne rozhodujú a ku ktorým zrejme patrí aj udeľovanie práva domovského v obci.

V dôsledku všeobecnej organizácie župných úradov na Slovensku, platnej podľa zákona z 22. apríla 1920, č. 210. Sb. z. a n. na Slovensku v dobe vydania napadnutého rozhodnutia, prísluší ministrovi pre správu Slovenska, ktorý jako zmocnený zástupca vlády je najvyšším orgánom v hierarchii štátnych úradov správných na Slovensku, právo dozoru nad každým úradom správnym jemu inštančne podriadeným a teda aj nad županom. V dôsledku tohoto svojho práva bol iste oprávnený previesť sám oné úkony, vyplývajúce z práva dozorčieho, ktoré v I. inštancii bol nielen oprávnený, ale aj povinný previesť jemu podriadený župan.

Stažovateľ ďalej tvrdí, že v dobe usnesenia mestskej rady v B. B. bol už príslušníkom tejto obce, pretože pred 1. januárom 1915 štyri roky v tej obci býval a tam k jej obecným bremenám prispieval, takže už týmto dňom nabudnul podľa § 10. zák. čl. XXII. 1886 automaticky domovskú príslušnosť v tejto obci.

Tento názor sťažovateľa N. spr. s. nemôhol uznať správnym, naopak došiel k názoru, že splnením podmienok vytknutých v cit. § 10. nenabudne ešte osoba, presťahovávajúca sa do inej obce, domovského práva v obci tejto ipso jure, ale že aj v tomto prípade musí pristúpiť ešte výslovný prejav vôle novej obce, že túto osobu do domovského sväzu svojich občanov prijíma.

Dôvody:

§ 10. XXII. 1886 číta-li sa sám v sebe, dopúšťa by ovšem výklad, že pod slovami: »považuje sa za príslušníka sväzku tejto obce« má sa rozumieť to isté, jako: »stáva sa príslušníkom tejto obce«.

Ale tento výklad bol by v rozpore s inými ustanoveniami tohože zákona.

Dľa § 12. 2. odstavce treba o prijatí do sväzu obce súčasne s prijatím vyrozumieť predstavenstvo tej obce, z ktorej prijatý vystúpil. Toto evidenčné ustanovenie vzťahuje sa zrejme na všetky prípady nadobudnutia novej domovskej príslušnosti a teda iste aj na prípad § 10.

Dľa § 13. stáva sa riadnym členom obce ten, kto do sväzku obce

bol prijatý, čomu dľa celého textu tohoto zákonného ustanovenia môže sa rozumieť len tak, že riadnym členom obce stáva sa — vyjímč derivatívne nadobudnutie domovského práva v smysle § 6. cit. zákona, len ten, kto bol do sväzku obecného prijatý.

Dľa § 14. cit. zák. môžu obce za prijatie do sväzku obecného požadovať zaplatenie miernej taxy aj v tom prípade, stalo-li sa prijatie do sväzku obecného spôsobom v § 10. spomenutým.

Zo všetkých týchto ustanovení je zrejmé, že zákon aj v prípade § 10. vyžaduje pre nadobudnutie domovského práva výslovného prehlásenia obce, že osobu, u ktorej sa splnily podmienky citovaného § 10. do sväzku svojich príslušníkov prijíma.

Tomu ovšem nestojí nijako v ceste ustanovenie § 8. cit. zákona, ktoré hovorí, že domovské právo sa nedobudne usídlením, alebo bez toho výslovným prijatím do sväzku obecného.

Zákon tu zrejme postavil vedľa seba dva spôsoby nadobudnutia domovského práva, totiž onen, o ktorom je reč v § 12. cit. zákona, kde strana nemá vôbec nárokov na prijatie do domovského sväzku a kde teda toto prijatie závisí čisto na ľubovôli obce, chce-li či nechce-li tejto osobe dať domovskú príslušnosť, a potom tie prípady, ktoré sú spomenuté v § 10. a § 11. zákona, kde následkom usídlenia sa niektorej osoby v obci, či už ohlásenej v smysle § 9., či nehlásenej, zaniká pre tú osobu právny nárok, aby ju obec do sväzku svojich príslušníkov prijala.

Len v tom smysle môže sa rozumieť ustanoveniu § 8. cit. zákona a nemôže sa uznať, žeby podľa tohoto zákona bolo vôbec možné nadobudnúť domovského práva v nejakej obci púhym, keď aj kvalifikovaným usídlením; naopak ku skutočnému založeniu domovskej príslušnosti v novej obci je vždy potrebné výslovného prehlásenia obce, že nového pristahovalca do sväzku svojich príslušníkov prijíma.

O správnosti tohoto výkladu svedčí aj historický vývoj uhorského zákonodarstva o domovskej príslušnosti (Srov. z. čl. XVIII. 1871, § 6. z. čl. V. 1876) potom aj zákon o uh. správnom súde (z. čl. XXVI. 1896), ktorý § 23. č. 2. stanoví, že sťažnosť k správnomu súdu je prípustná proti usneseniam, ktorými bolo rozhodnuté o prijatí osoby, ktorá sa v obci usadí, do domovského sväzku obce, pri čom je výslovne citovaný tiež citovaný § 10. zák. XII. 1886.

Je teda zrejmé, že v prípade § 10. zák. čl. XXII. 1886 nemôže sa hovoriť o nejakom automatickom nadobudnutí, ba naopak, aby presťahovavší sa občan nedobudnul skutočne domovskej príslušnosti v novej obci, je nezbytné treba, aby táto obec výslovne prejavila vôľu, že osobu, u ktorej sú splnené náležitosti § 10. zákona uvedené, do obecného sväzku prijíma.

V tomto výslovnom prijatí nemôže sa však vidieť púhy deklaratórny výrok obce toho obsahu, že uchádzač nadobudnul splnením podmienok § 10. cit. zák. domovskej príslušnosti v novej obci, ale potrebné je považovať to za akt konštitutívny, na ktorom sa zakladá právny pomer príslušnosti uchádzača k obci novej.

(Nález č. 16.455/1923.)

Nemocenské pojištění služek.

Podle nálezu Nejv. spr. soudu ze dne 2. VII. 1923, čís. 6775, nejsou osoby, zaměstnané ve služebním poměru v domácnosti, podrobeny obligatornímu nemocenskému pojištění.

§ 1. zákona ze dne 15. května 1919, čís. 268. Sb. z. a n. vypočítává právní poměry, které vedou ku pojištění, tím, že prohlásil za pojištěny podle tohoto zákona všechny osoby, jež vykonávají práce a služby na základě poměru pracovního, služebního neb učňovského a nevykonávají jich jako vedlejší zaměstnání nebo příležitostně.

Osoby, zaměstnané ve služebním poměru v domácnosti, spadaly by zajisté do tohoto okruhu osob, vykonávajících práce a služby na základě poměru služebního, kdyby bylo možno tvrditi, že ustanovením § 1., odst. 1. jsou vyčerpány veškeré kategorie pracovní a služební tak, jak by se ze znění tohoto ustanovení na první pohled dalo usuzovati. Avšak ustanovení zákona nelze vykládati izolovaně, nýbrž v souvislosti s ostatním textem zákona. Právý jejich smysl a dosah dá se vyšetřiti jen soustavným výkladem. Zkoumá-li se však ustanovení § 1. odst. 1. v souvislosti s ostatním obsahem zákona, objeví se, že ustanovení tomuto nelze přikládati smysl tak obecný, jaký by se z jeho znění podával.

Již hned 2. odst. téhož § 1. uvádí výslovně jako pojištěné také domácké dělníky a zákon ze dne 30. ledna 1920, č. 82. Sb. z. a n. stanoví v § 17., že cit. zákon o nemocenském pojištění se vztahuje také na domovníky, pokud nevykonávají domovnícké práce jenom jako vedlejší zaměstnání nebo příležitostně. Obě tyto kategorie, jak domáctí dělníci, tak i domovníci, spadaly by pod ustanovení § 1. odst. 1. cit. zákona, kdyby ustanovení to mělo a chtělo vyčerpati veškeré kategorie pracovní a služební bez rozdílu. Z toho, že tyto dvě kategorie podrobuje zákon obligatornímu pojištění zvláštním předpisem dispositivním a ne pouze příkladmo, jest zřejmo, že ustanovením § 1., odst. 1. veškeré kategorie pracovní a služební vskutku míněny nejsou. Tím spíše jest třeba zkoumati, zdali zákon neobsahuje ustanovení, kteréž, je-li uvedeno v náležitou souvislost a širokým předpisem § 1., odst. 1., nenutí k restriktivnímu jeho výkladu. Takovéto ustanovení sluší po náhledu soudu spatřovati v § 4., odst. 1. cit. zákona.

Dle tohoto ustanovení jest zaměstnavatelem podle tohoto zákona osoba, »na jejíž účet jest provozován podnik nebo hospodářství«. Ježto však »poměr pracovní, služební a učňovský«, o němž mluví se v § 1., odst. 1., jest dvojstranný poměr smluvní, jehož jednou stranou jest nutně zaměstnavatel a jehož pojem »zaměstnavatel podle tohoto zákona« jest v § 4., odst. 1. pro dosah a účel tohoto zákona určitým způsobem vymezen, lze za »pracovní, služební a učňovský« poměr ve smyslu tohoto zákona uznati jen takový dvojstranný poměr smluvní, v němž jako zaměstnavatel jest súčasťněna osoba dle § 4., odst. 1. kvalifikovaná, t. j. osoba, »na jejíž účet jest provozován podnik neb hospodářství«. Nezbytný znak, který určuje zaměstnavatele ve smyslu zákona, jest tedy provozování podniku nebo hospodářství.

»Podnikem« jak mluva obecná tak mluva zákonů (srv. na př. živnostenský řád § 15., č. 2., 3., 23., 59. e) §§ 88., 96. a j., zákon horní §§ 99., 128. a j., zákon o osobních daních přímých §§ 1., 2., 3., 9., 83., 84. a j., § 1. a j. zákona o úrazovém pojištění dělníků), tak i theorie národohospodářská (srv. Philippowich, Grundriss der politischen Oekonomie, 14. vydání, 1. str., 21., 144. a j., Schönberg, Volkswirtschaftslehre, 3. vyd. I., str. 203.), rozumí soubor produktivních hospodářských prostředků organisovaný pod jednotným vedením za účelem výdělečným na účet a nebezpečí zaměstnavatele. Výrazu »provozovati« užívá shodně theorie národohospodářská (Philippowich, na uv. m. str. 143., Schönberg na uv. m. str. 203. a násl.) i mluva zákonů (srv. živnostenský řád o provozování živností na př. §§ 53., 57. o živnostenských provozovnách §§ 25. a násl., zák. o úrazovém pojištění dělníků § 1. o úrazech, přiházejících se při provozování podniku »Betriebeumfall« a j.), i mluva obecná právě ve spojení s »podnikem« k označení činností, jichž jest třeba, aby podnik byl v chod uveden a v něm udržován.

Neužívá se však výrazu »provozování« k označení hospodářské činnosti pouze spotřební. Tak nemluví se o »provozování«, jde-li o osobu, která pouze konsumuje svůj důchod, ano nemluví se o provozování, ani když jde o zaměstnání sice výdělečné, která však záležejí v práci námezdné ve službě úřednické a pod.

Pokud novela k zákonu o nemocenském pojištění dělníků mluví v § 4., odst. 1. o »provozování podniku«, nevychází mnoho pochybností o významu těchto slov. Zákon však uvádí vedle »provozování podniku« také »provozování hospodářství«, klada obě do jedné řady a užívaje výrazu »provozování« jako o podniku, tak o hospodářství. Hledí-li se k významu, které slovo »provozování« vlastně má (§ 6. vš. zák. ob.), jest na snadě výklad, že zákon mluví o »provozování hospodářství« postihuje stejnou činnost a stejný vztah, jaký jest míněn při provozování podniku, neboť nedá se mysliti, že by výraz »provozování« měl míti v každém z obou případů smysl jiný. Pak ale sluší vztahovati »provozování hospodářství« opět jen na provozování výdělečné, a zákon, používaje výrazu »hospodářství«, vyloučil toliko úzký výklad pojmu »podnik«, jehož se na některá hospodářství výdělečná, jako na př. hospodářství zemědělské, v obecné mluvě obyčejně neužívá. »Provozovati hospodářství« již dle svého vlastního významu a zvláště ve spojení, ve kterém jest výrazů těchto v zákoně použito (»provozovati podnik neb hospodářství«), neznamená totéž, jako »vésti domácnost«, byť snad v některých případech i domácnost byla v tak úzkém spěti s hospodářstvím výdělečným, že slušelo by ji považovati za článek »provozovaného hospodářství«. Na každý způsob zůstává aspoň pochybno, zda-li zákonodárce jako zaměstnavatele podle zákona o nemocenském pojištění dělníků kvalifikoval osobu, na jejíž účet vede se hospodářství spotřební (domácnost).

Mimo to však třeba uvážiti toto:

Zákon normoval nucené svazky pojištěnců a zaměstnavatelů a uložil oběma různé právní povinnosti, zasáhnuv z důvodů sociálních velmi podstatně do jejich smluvní svobody. Jako každý zákon, ať berní, trestní, či jinaký, jímž omezují se svobody jednotlivce a ukládají povinnosti, musí

i zákon, o který jde, býti vykládán přesně a vzniknou-li jaké pochybnosti, spíše na prospěch svobody jednotlivců. Ani správa státní, ani soud nemá práva zakládati nebo rozšiřovati povinnosti a závazky, kterých zákonodárce nepochybným způsobem (§ 6. vš. zák. obč.) neukládá. Pochybnosti, k nimž již textování zákona, jak bylo ukázáno, zavdává podnět, potvrzuje však ještě tato úvaha:

Zákonem ze dne 15. května 1919 č. 268. Sb. z. a n. nebyl zrušen předpis § 20. čeled. řádu pro Čechy ze dne 7. dubna 1866, č. 11. z. z., který ukládá zaměstnavateli služebních osob péči o léčení a opatření v případě onemocnění. Zůstal tudíž i tento předpis nadále v platnosti. Jest však stěží možno přikládati zákonu úmysl služebním osobám v domácnosti poskytnouti péči pro případ nemoci dvojím způsobem. Vykládá-li se zákon ze dne 15. května 1919 v nutné spojitosti s platným dosud právem, sluší požadovati, aby zákon tento aspoň cit. předpis § 20. čeled. řádu výslovně zrušil, takže by pak bylo možno úmysl zákonodárcův považovati za projevený i v příčině kategorie zaměstnanců, o níž jest řeč.

Proti vývodům právě podaným není možno dovolávati se ustanovení § 2., odst. 1. zákona, podle něhož na př. posluhovačky, domácí švadleny, pradleny a pod. jsou oprávněny přihlásiti se za členy okresní nemocenské pokladny místně příslušné. Neboť ustanovení toto zabývá se fakultativním pojištěním osob v něm označených. Toto pojištění však zaměstnavatele nečiní členem nuceného svazu pojišťovny, ani mu žádných právních povinností neukládá (čl. 13. zák.) a není proto možno ustanovení v něm daných prostě použiti k výkladu předpisů o pojištění obligatorním, tedy o právním poměru v podstatě jiném, nelze ho tedy použiti ani k výkladu zaměstnavatele jakožto strany v pracovním poměru, který pojistnou povinnost ukládá.

Z těchto důvodů není naříkané rozhodnutí, jež se zakládá na právním názoru o obligatorním pojištění osob, zaměstnaných ve služebním poměru v domácnosti, se zákonem v souhlasu.

Dr. Štefan Moys:

Výťah z rozhodnutí Najv. súdu R. Č. S. vo veciach trestných.

Niet prečinu podplatenia, jestliže v chvíli, keď bol dar daný alebo sľúbený, úradná povinnosť úradníka, ktorej porušenie malo byť dosiahnuté podplatením, bola už vykonaná.

Proti rozsudku súdnej tabule, ktorým obžalovaná bola od obžaloby oslobodená, ohlásil zmätočnú sťažnosť vrchný štátny zástupca na základe § 305. č. 1. a) Trpp. s tým odôvodnením, že ačpráve danie a sľúbenie daru verejnému úradníkovi stalo sa až po učinenom oznámení pre predražovanie a ačkoľvek preto četník nemohol vyhovieť žiadosti obžalovanej a upustil od oznámenia, čin obžalovanej je trestným, lebo rozhodným je vraj jedine